

Grafisk manual

En handbok för hur vi arbetar med vår grafiska profil

Antagen av kommunstyrelsen 2018-06-05

Senaste ändringen antagen av kommunstyrelsen 2022-12-06

Förord

Fagersta kommuns verksamheter finns överallt i kommunen, varje dag, dygnet runt. Verksamheterna är avgörande för att invånarnas vardag ska fungera och för att stad och landsbygd ska kunna utvecklas. För att vara tillgängliga och tydliga för våra invånare, medarbetare och besökare har kommunen en grafisk profil.

En tydlig och tillgänglig kommunikation är A och O i kommunens verksamheter och avgörande för att kunna ge invånare, medarbetare och besökare bra service.

Med den grafiska profilen knyts kommunens alla verksamheter samman, vi blir tydligare och lättare att identifiera för våra invånare, medarbetare och besökare. En enhetlig och ändamålsenlig profil leder i förlängningen också till ett mer effektivt kommunikationsarbete.

Profilen består av vår logotyp Fagersta kommun med stadsvapen, ett särskiljande typsnitt och bildspråk samt färger som speglar vår personlighet och kommunens många verksamheter.

Tillsammans bildar det en grafisk form som blir signifikant för Fagersta kommun.

Fagersta kommuns grafiska profil preciseras i denna grafiska manual och ska läsas som riktlinjer för hur Fagersta kommun ska kommunicera grafiskt.

Verksamheter som ägs och drivs av Fagersta kommun ska verka inom kommunens grafiska profil. Det vinner både kommunen och den specifika verksamheten på. Fagersta kommuns varumärke är ett av de mest inarbetade varumärkena lokalt och borgar för en grundkvalitet som är viktig att värna om. För invånare, medarbetare och besökare blir det också tydligt att det är en kommunal verksamhet som bedrivs med skattemedel.

Vid frågor om tillämpning av den grafiska profilen kontakta kommunikationsfunktionen.

Innehållsförteckning

Kommunvapen och logotyp

Kommunvapnet	4
Logotyp	5

Regler för logotypanvändning

Placering	6
Storlek	7
Frizon	7
Profilkläder	8
Så ska logotypen inte hanteras	9

Färger

Profilfärger	10
Komplementfärger	11

Ormbärssymbol

12

Den gula linjen

13

Typografi

Typsnitt	14
Rubriker	15
Ingress och brödtext	15
Bildtexter	16
Hemsida, intranät och e-post	16

Språk

Klarspråk	17
Myndigheternas skrivregler	17

Bildspråk

Du kan inte bli det du inte kan se	18
Att räkna för att räknas	18
Rätten att synas, höras och finnas	19
Vem bakar bullar och vem bygger hus?	19
Personbilder	20
Bildbank	20

Övrig kommunikation

21

Kommunvapen och logotyp

Kommunvapnet

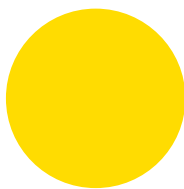
Fagerstas kommunvapen består av en vapensköld med murkrona. Murkronan symboliserar traditionellt kommunens myndighetsutövning och vapenskölden med hjulet, vattnet, järntecknet och liljan syftar på orten i allmänhet.

Vapnet utformades år 1944 av Riksheraldikerämbetet. Det bevingade hjulet symboliserar järnvägen och vågskuran symboliserar Strömsholms kanal, båda viktiga transportsystem för järnframställningen som länge var ett kännetecken för Fagersta. Därför finns även järntecknet med i kommunvapnet. Den franska liljan är en omformning av ormbärsörten (paris quadrafolia) som sägs varit förlaga till det märke som järnet stämplades med på 1600-talet.

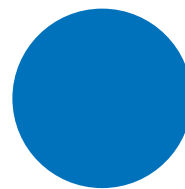
Kommunvapnen

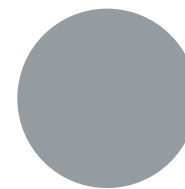
Logotypens färger

Fagerstagul
CMYK 0 / 10 / 100 / 0
RGB 255 / 211 / 0

Fagerstablå
CMYK 100 / 50 / 0 / 0
RGB 0 / 105 / 180

Fagerstagrå
CMYK 5 / 0 / 0 / 45
RGB 161 / 165 / 167

Logotyp

Logotypen är vårt varumärke och ska alltid hanteras med stor omsorg. Logotypen får aldrig förändras eller modifieras. Den finns i två varianter: i originalfärger med vapen och ordet kommun samt enfärgad med enfärgat vapen. Logotypen i grundversion skall användas som förstahandsval i all kommunikation. Undantag ges när bakgrunden är rörig eller för mörk för att logotypen i färg ska synas ordentligt.

Logotypen ska alltid finnas med på material där Fagersta kommun är avsändare, både som enda avsändare och tillsammans med andra aktörer.

Svartvit logotyp

Använd en färglogotyp så långt som möjligt, för tydlighet och identifikation. Har produkten en heltäckande bild använder vi i undantagsfall den enfärgade logotypen i svart eller vitt. På våra profilkläder och profilprodukter använder vi den enfärgade logotypen i svart eller vitt.

Fagersta kommuns logotyp i färg

Fagersta kommuns logotyp i svart

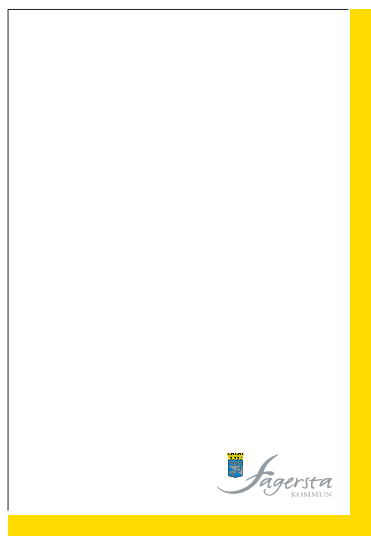
Fagersta kommuns logotyp i vitt

Regler för logotypanvändning

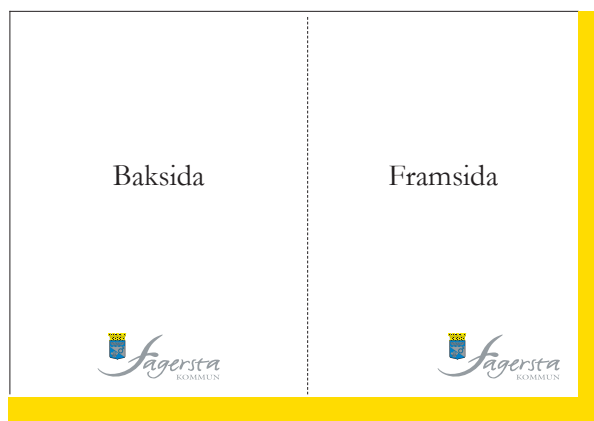
Placering

Logotypen ska alltid finnas med på framsidan av Fagersta kommuns material, men på olika sätt beroende på utförandet. Är det exempelvis en annons, trycksak eller affisch placeras logotypen i det nedre högra hörnet ovanför och bredvid den gula linjen. På broschyrer fortsätter den gula linjen i nederkanten på baksidan av produkten.

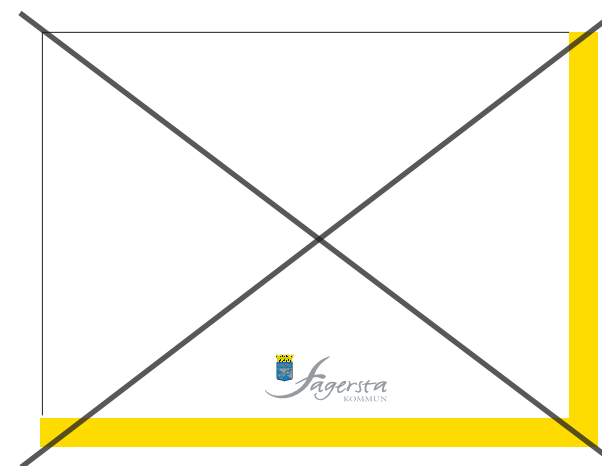
Placera alltid logotypen på ett så konsekvent sätt som möjligt för att underlätta igenkänningen.

*Stående utförande, till exempel affisch
Placera logotypen i det nedre högra hörnet av den framställda produkten.*

Broschyrer
På broschyrer fortsätter den gula linjen i nederkanten på baksidan av produkten och loggan placeras i hörnet av den gula linjen på framsidan. På baksidan får logotypen centreras, antingen ensam eller tillsammans med aktutella kontaktuppgifter.*

*Ej tillåten användning
Det är inte tillåtet att centrera logotypen enligt layouten ovan.
Undantag gäller baksidan på broschyrer**

Storlek

Logotypen får inte vara mindre än 37 millimeter bred. Detta för att den alltid ska vara läsbar. Annars ska logotypens storlek förhålla sig till produkten så att den inte tar varken för stor eller för liten plats. I digitala produktioner ska logotypen vara läsbar, detta gäller på alla enheter; mobil, dator och surfplatta. För produktioner i vanliga format har Fagersta kommun tagit fram regler för de minsta storlekarna, detta för att de alltid ska vara läsbara.

Storlek

- A5 = bredd 47 mm
- A4 = bredd 66 mm
- A3 = bredd 100 mm

Frizon

Frizon, eller den fria ytan är den luft runt logotypen som inga andra objekt får inkräkta på. Frizonen ska vara densamma som bredden på kommunvapnet i logotypen. Exempel på objekt kan vara text, bild eller andra logotyper i samband med samarrangemang.

Profilkläder

Vid tryck på kläder måste logotypens placering, färg och storlek anpassas till plagg, material och tryckteknik. Vänd dig till kommunikationsfunktionen för att få hjälp.

Logotypen ska vara separerad/avskild från eventuellt budskap/verksamhet och logotypen ska vara mest framträdande. På t-shirts och tröjor trycker vi till exempel logotypen stort på bröstet och budskap/verksamhet på rygg eller ärm.

Tryck på t-shirt

Placera logotypen centrerad över bröstet i höjd med armbålan. Plats för annan text ges på baksidan eller på ärm. Observera att du då ska använda vårt typsnitt Arial black, bold eller regular/normal.

Tryck på tröja med dragkedja eller knappar

Placera logotypen till höger eller vänster på bröstet i höjd med armbålan. Plats för annan text ges på baksidan eller på ärm. Observera att du då ska använda vårt typsnitt Arial black, bold eller regular/normal.

Så ska logotypen inte hanteras

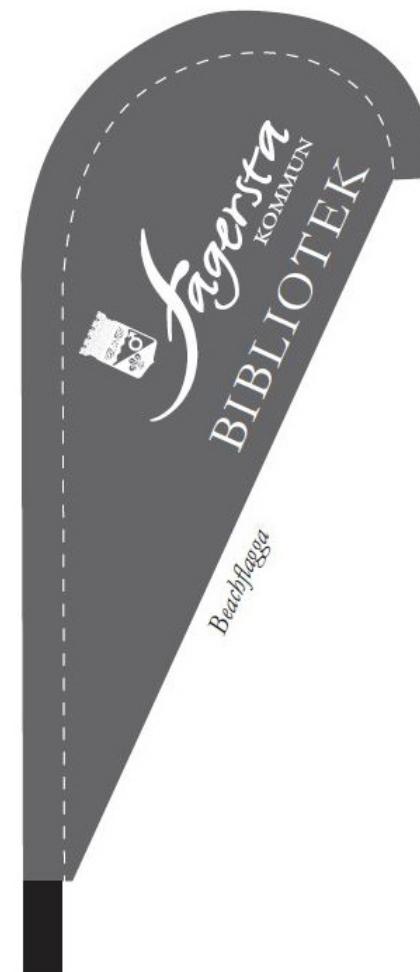
Vårt kommunvapen får aldrig användas enskilt, eller med en annan text än Fagersta kommun. Hela kommunorganisationen marknadsförs som Fagersta kommun och inte som dess olika förvaltningar eller verksamheter. Det är alltså inte tillåtet att under logotypen skriva ut till exempel verksamhetens eller förvaltningens namn.

Vi är Fagersta kommun!

Undantaget från denna regel är beachflaggor, då det för verksamheten är viktigt att berätta vem det är som i det fallet representerar kommunen.

Det är inte tillåtet att skriva ut förvaltning eller verksamhet direkt i anslutning till logotypen. Vi är Fagersta kommun!

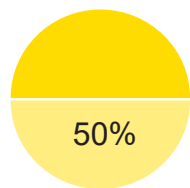

Färger

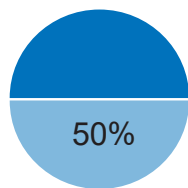
Profilfärger

De färger vi använder i våra produkter kommunicerar Fagersta kommun nästan lika mycket som logotypen. De har alla sitt ursprung i något som representerar Fagersta kommun och har alla fått namn efter detta. Det är därför viktigt att enbart använda de färger som är framtagna.

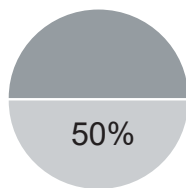
Tänk på läsbarheten när produkten tas fram. Det är viktigt att texten blir tydlig och lätt för läsaren att ta till sig. Utgå ifrån att löptext ska vara svart, i undantagsfall vit eller grå. Det är viktigt att de färger du använder har en bra kontrast till bakgrunden.

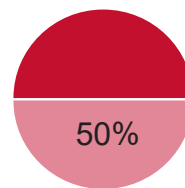
Fagerstagul
CMYK 0 / 10 / 100 / 0
RGB 255 / 211 / 0

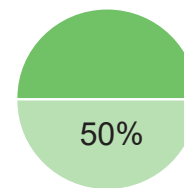
Fagerstablå
CMYK 100 / 50 / 0 / 0
RGB 0 / 105 / 180

Fagerstagrå
CMYK 5 / 0 / 0 / 45
RGB 161 / 165 / 167

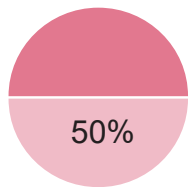
Fagerstaröd
CMYK 0 / 100 / 79 / 20
RGB 193 / 10 / 39

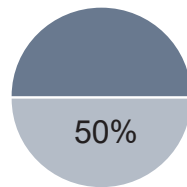
Fagerstagrön
CMYK 58 / 0 / 80 / 0
RGB 123 / 187 / 88

Komplementfärger

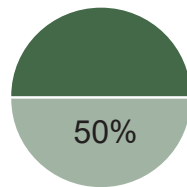
I vår grafiska profil finns åtta kompletterande färger som kan användas i produkter för att skapa ett mer varierande och levande uttryck.

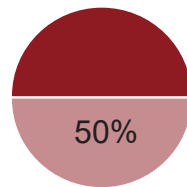
Ornbär
CMYK 8 / 65 / 25 / 0
RGB 226 / 119 / 145

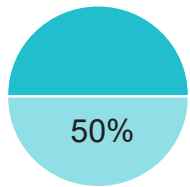
UII
CMYK 64 / 48 / 31 / 5
RGB 109 / 122 / 146

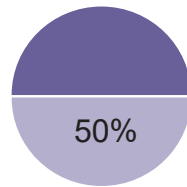
Skog
CMYK 73 / 37 / 78 / 27
RGB 72 / 107 / 69

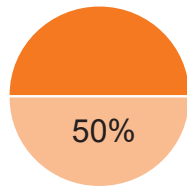
Sammet
CMYK 27 / 99 / 91 / 29
RGB 146 / 27 / 28

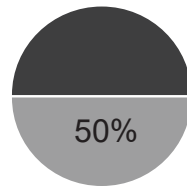
Kanal
CMYK 70 / 0 / 20 / 0
RGB 41 / 184 / 206

Musik
CMYK 68 / 69 / 12 / 1
RGB 108 / 91 / 151

Järn
CMYK 0 / 65 / 100 / 0
RGB 238 / 114 / 3

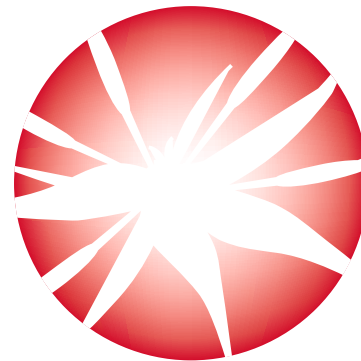
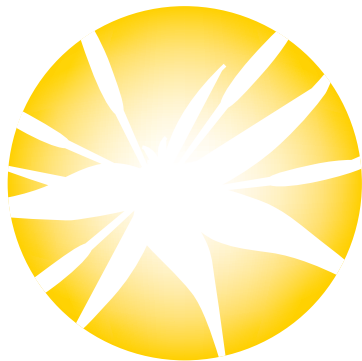
Metall
CMYK 0 / 0 / 0 / 90
RGB 60 / 60 / 59

Ormbärssymbol

Järnstämpeln som användes här i trakten på 1600-talet sägs ha sitt ursprung i ormbärsörten (paris quadrafolia) som växer rikligt här. Symbolen föreställer en stiliserad blomställning av ormbärsörten. Den får bara användas i våra fyra profilmärker. Den får beskäras så att man bara ser en del av den.

Användningsområden

På kommunens usb-minnen trycks ormbäret i sin helhet på ett runt usb-minne. Ormbäret kan utöver det användas som dekoration och grafiskt element på bland annat affischer och i annonser.

Den gula linjen

Den gula linjen ska finnas tillsammans med vår logotype på alla affischer, annonser, inbjudningar, pressmeddelanden, informationsmaterial och broschyrer.

På andra dokument är det valfritt att använda den. På den gula linjen kan man även lägga illustrationen med hus, människor och träd.

Bredden på den gula linjen varierar efter formatstorleken:

A3 - 15 millimeter

A4 - 10 millimeter

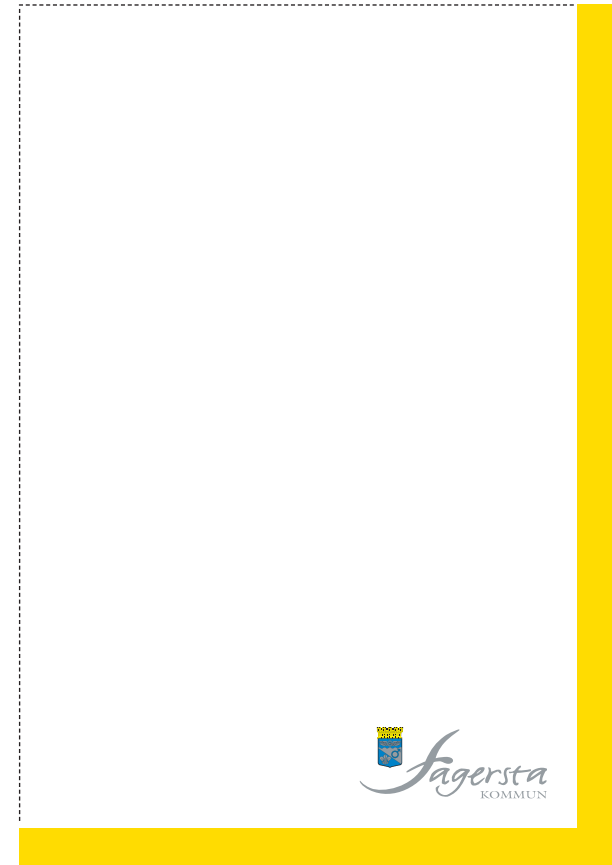
A5 - 7 millimeter

Annonser och trycksaker upp till A5 - 5 millimeter

För övriga format ska den gula linjen vara proportionerlig.

Illustration med hus, människor och träd.

Den gula linjen.

Typografi

Typografi är till för att underlätta för läsaren och för att skapa en enhetlighet. Färg, form, typsnitt och bilder är alla viktiga ingredienser för ett enat ansikte utåt. Versaler och kursiv text ska användas med stor försiktighet i löpande text. För att stärka den sammansatta bilden av Fagersta kommun så använder vi alltid samma typsnitt.

Typsnitten är valda med hänsyn till:

- Läsbarhet
- Tillgänglighet
- Ekonomi

Rubriker

För rubriker använder vi Arial black, detta för att skapa en dynamik mellan rubrik och löptext. Är produkten av ett kortare format, exempelvis en roll up, annons eller affisch, kan Arial även användas för löptext. I undantagsfall kan vi använda Arial Bold.

Powerpoint-presentationer

För powerpointpresentationer använder vi Arial i både rubrik, ingress och brödtext.

Arial Black

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÄÖ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåö
1234567890@&.,;?!

Arial Regular

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÄÖ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåö
1234567890@&.,;?!

Ingress och brödtext

För ingress och brödtext i tryck och dokument använder vi Garamond, ett klassiskt typsnitt med väldigt bra läsbarhet i både små och stora grader (storlekar). I ingresser använder vi Garamond Bold och i brödtext Garamond Regular.

Garamond Bold

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÄÖ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåö
1234567890@&.,;?!

Garamond Regular

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÄÖ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåö
1234567890@&.,;?!

Bildtexter

Vi skiljer bildtexten från brödtexten. I bildtexter använder vi typsnittet Verdana, som ger en tydlig ordbild även i mindre storlekar. Formulera bildtexten så att läsaren kan titta på bilden och läsa bildtexten skilt från läsningen av den övriga texten men håll samma ton i bildtexten som i den övriga texten.

Hemsida, intranät och e-post

På webben använder vi alltid det webbsäkra sans serif-typsnittet Verdana. Det lämpar sig väl för datorskrmar, eftersom det ger en klar och ren ordbild även på mindre skärmar.

Verdana Regular

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÅÖ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåö
1234567890@&,;?!

Verdana Bold

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÅÖ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåö
1234567890@&,;?!

Språk

Vi ska skriva enkelt och begripligt, väl och strukturerat. Språket förmedlar en bild av språkbrukaren. Om vi vill att våra mottagare ska betrakta Fagersta kommun som tydlig, effektiv och serviceinriktad, måste vi visa det i handling och i vårt språk, därför använder vi klarspråk och följer Myndigheternas skrivregler.

Klarspråk

Klarspråk är myndighetstexter skrivna på ett vardat, enkelt och begripligt språk. Det handlar ytterst om demokrati: att alla ska ha tillgång till och rätt att förstå vad som står i texter som skrivs av myndigheterna. Vi använder oss till exempel av så få förkortningar som möjligt utan skriver ut hela orden.

Myndigheternas skrivregler

Vi använder oss av Myndigheternas skrivregler, den hittar du här: isof.se
Sök efter Myndigheternas skrivregler i deras sökruta.

Bildspråk

Vårt bildspråk ska vara inkluderande och normkritiskt. Bilder som används i samband med material från Fagersta kommun ska vara tydliga och varma och skapa positiva associationer till kommunen.

Du kan inte bli det du inte kan se

Vi möter tusentals bilder varje dag, men vad visar dem? Vi på Fagersta kommun har ett ansvar att se till att alla som bor, besöker och verkar i Fagersta känner att de kan förverkliga sig själva, och vi har ett ansvar att skildra *bela* Fagersta. Alla människor är en del av Fagersta, och det ska avspeglas i våra bilder.

Att räkna för att räknas

”Det första steget mot en jämställd och inkluderande bildkommunikation är att räkna. Hur många kvinnor och män syns i våra bilder? Och hur ser det ut om vi breddar blicken och även inkluderar kriterier som ålder, hudfärg, könsuttryck och funktionsförmåga?”

Rätten att synas, höras och finnas

Vi ska spegla mångfalden av människor som bor och rör sig i Fagersta, så att alla känner sig sedda, tilltalade och delaktiga. Och vi ska inkludera utan att markera.

Vem bakar bullar och vem bygger hus?

Vi ska aktivt välja och ta bilder som motverkar könsstereotypiska idéer om vem som ska ägna sig åt vad och vara bra på vad.

(Källa: Bilder som förändrar världen, Tomas "Genusfotografen" Gunnarsson i samarbete med Gävle kommun)

Personbilder

För information om vad som gäller för personbilder, se Fagersta kommuns kommunikationspolicy, bilaga 4.

Bildbank

Fagersta kommun har en bildbank och det är endast de bilderna vi använder i vårt material. Du kan fritt använda många av bilderna, medan vissa av bilderna har restriktioner. Det framgår då tydligt.

Övrig kommunikation

Tjänsteskrivelser, brevmallar och styrdokument

Mallar för dessa finns på Komin.

Trycksaker

Kommunikationsfunktionen på Fagersta kommun ansvarar för att producera våra trycksaker. Du beställer material i gruppen “Layout kommunikationsfunktionen” på Komin.

Presentationer i Powerpoint

Fagersta kommun har en Powerpoint-mall. Mallen **ska** användas vid varje tillfälle som en Powerpoint-presentation ska visas. Mallen hittar du på Komin.

Annonser

De annonser som produceras ska följa Fagersta kommuns grafiska profil. Kommunikationsfunktionen kan utforma annonser, detta jobb beställs i gruppen “Layout kommunikationsfunktionen” på Komin. I vissa fall kan även de tidningar där annonsen ska vara producerad skapa annonsen. Då skickas denna grafiska manual till tidningen, men det är ditt ansvar som beställare att se till att den följs i den annons som ska publiceras.

Profilprodukter

Kommunikationsfunktionen ansvarar för att ta fram profilprodukter, lämna gärna önskemål om du tycker att något saknas. Aktuellt utbud hittar du på Komin.

Mässmaterial, roll ups och beachflaggor

Kommunikationsfunktionen ansvarar för att utforma och ta fram dessa produkter.

Fagersta kommun, 737 80 Fagersta | Telefon 0223-440 00 (växel)
kommunikation@fagersta.se | fagersta.se